

ПРИНЦИПИ АНАЛІЗУ ТА ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ

Н. О. ХИЖНЯКОВА, кандидат економічних наук, доцент
(Рівненський державний гуманітарний університет)

Анотація. *Мета статті полягає у встановленні принципів аналізу та планування розвитку територій як методологічної основи їх здійснення. У статті висвітлено сучасні наукові погляди на територіальний вимір розвитку. Сформульовано принципи аналізу та планування розвитку територій. Доведено, що аналіз і планування розвитку територій мають орієнтуватися на потреби територіальної громади та враховувати нові наукові досягнення. Методика дослідження. Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких методів дослідження, як комплексний та системний підходи. Результати.* Сформульовано принципи аналізу та планування розвитку територій, що слугує основою для визначення завдань і можливостей їх застосування, а також для формування системи аналітичних і планових показників. **Практична значущість результатів дослідження.** Отримані результати дозволяють покращити аналітичну та планову роботу, систематизувати дані, урахувати особливості кожної території і, зрештою, забезпечити прийняття якісних управлінських рішень на місцевому й регіональному рівнях.

Ключові слова: сталий розвиток, аналіз та планування розвитку територій, територіальна громада, принципи аналізу та планування, методологія аналізу та

планування, система показників.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Удосконалення методології аналізу та планування розвитку територіальних утворень, зокрема формулювання і дотримання їх принципів, з урахуванням зарубіжних напрацювань зумовлене необхідністю встановлення відповідності розвитку території вимогам сталого розвитку та екологічно орієнтованої економіки. Особливої актуальності це набуло в останні роки, що пов'язано з розвитком публічного управління, здійсненням децентралізації влади й утворенням об'єднаних територіальних громад, тобто нових територіальних утворень, які можуть виступати об'єктами аналізу та планування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологія аналізу та планування розвитку територій використовує надбання вітчизняної регіональної економіки, зокрема праці таких учених, як З. С. Варналій, С. А. Генсірук, М. І. Долішній, А. О. Єпіфанов, В. С. Кравців, І. Р. Михасюк, Я. Б. Олійник, В. О. Поповкін,

Д. М. Стеченко та ін. Дослідженнями проблем сталого розвитку та відповідності стану регіонів його вимогам займаються такі вітчизняні вчені, як І. О. Александров, І. М. Бистряков, Б. В. Буркинський, О. О. Веклич, Т. П. Галушкіна, З. В. Герасимчук, Б. М. Данилишин, С. І. Дорогунцов, С. М. Ілляшенко, Л. Г. Мельник, В. С. Міщенко, Н. В. Павліха, М. А. Хвесик та ін.

В останні роки опубліковано праці таких авторів, як О. Берданова, В. Вакуленко, Г. Васильченко, Н. Єременко, І. Парасюк та інших, які були підготовані за підтримки Асоціації міст України та міжнародних проектів. Вони розглядають методологічні аспекти аналізу та планування розвитку територіальних громад з урахуванням зарубіжного досвіду.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є встановлення принципів аналізу та планування розвитку територій як методологічної основи їх здійснення. Відповідно до поставленої мети завданнями цього дослідження є:

- дослідження сучасних наукових поглядів на територіальний вимір розвитку;
- формулювання й обґрунтування основних принципів аналізу та планування розвитку територій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У сучасній науковій літературі розвиток визначається як незворотні, спрямовані, закономірні зміни системи на основі реалізації внутрішньо притаманних їй механізмів самоорганізації [1, с. 23]. Феномену розвитку притаманне певне протиріччя. З одного боку, розвиток передбачає здатність системи зберігати стійкість і протистояти змінам – без цього не можуть бути забезпечені незворотність і спрямованість. З іншого боку, розвиток невідривно пов'язаний зі здатністю системи до трансформацій, адже розвиток – це, передусім, зміни [1, с. 24].

Поняття «територія», зазвичай, асоціюють із просторовими поняттями й розглядають як обмежену частину твердої поверхні Землі, що характеризується певною площею, географічним положенням та іншими ознаками.

Якщо розглядати територію як об'єкт розвитку, то це поняття можна тлумачити як відокремлену, ідентифіковану за геопросторовою ознакою та адміністративною підпорядкованістю територію з відповідними структурою, умовами, властивостями й характеристиками [2, с. 38].

Дуже часто для просторового поділу та як аналог до поняття «територія» використовується поняття «регіон». Спільним для тлумачення поняття регіону різними авторами є те, що регіон, з одного боку, це простір, територія, частина території, тобто має певні територіальні межі, і, з іншого боку, це цілісність, єдність, комплекс, система елементів – природних, економічних та соціальних, – які розміщені на цій території. Окремі автори зазначають, що регіон повинен мати органи управління, які забезпечують вирішення його завдань.

Відповідно до офіційного тлумачення, зокрема в Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів», регіон розглядається як окрема область, тобто, насамперед, із точки зору географічно-історичних аспектів і наявності адміністративних меж та органів управління. Паралельно вживається поняття регіону як сукупності областей або їх окремих частин, наприклад, Західний регіон, Південний регіон, Поліський регіон, Карпатський регіон тощо.

З кінця ХХ ст. просторовому розвитку надається надзвичайно важливе значення в Європі. Зокрема, на Європейських конференціях міністрів, відповідальних за регіональне/просторове планування (СЕМАТ) Ради Європи, або під час неофіційних зустрічей міністрів із питань регіонального/просторового планування країн-членів Європейського Союзу було прийнято ряд документів, присвячених просторовому розвитку, які враховують його економічні, соціальні, екологічні та культурні аспекти. Серед них: Європейська хартія регіонального/просторового планування (European Charter for Regional/Spatial Planning), Європейська перспектива просторового розвитку (до збалансованого та сталого розвитку територій ЄС) (European Spatial Development Perspective (Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union), ESDP), керівні принципи сталого просторового розвитку Європейського континенту (Guiding Principles for Sustainable Spatial Development of the European Continent) та ін. [3].

У Люблянській декларації про територіальний вимір сталого розвитку 2003 року територія розглядається як фундамент сталого розвитку [3, с. 78]. І це цілком закономірно з огляду на згадане на початку дослідження протиріччя феномену розвитку. Саме воно й покладене в основу тлумачення поняття сталого розвитку або стійкого розвитку як такого соціально-економічного розвитку території, який не перешкоджатиме збереженню її стійкості як екосистеми.

У сучасному національному законодавстві також зроблено акцент на єдність економічних, соціальних та екологічних аспектів просторового розвитку. Зокрема, це відображено в Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів», у Концепції державної регіональної політики, у Концепції сталого розвитку населених пунктів, а також у Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Дослідження літературних джерел [4–7] та інших дозволяє обґрунтувати основні методологічні засади аналізу, а також планування розвитку територій, включаючи визначення їх принципів.

Коротку характеристику принципів, відповідно до яких мають здійснюватися аналіз і планування розвитку територій, подано в табл. 1.

Окремі з наведених принципів аналізу та планування можуть бути конкретизовані наступним чином.

Таблиця 1

Принципи аналізу та планування розвитку територій

Принципи	Коротка характеристика
Орієнтація на потреби територіальної громади	Забезпечення соціального добробуту населення території та потреби людей у чистому довкіллі, належній якості природних ресурсів, відпочинку, естетичному задоволенні. Урахування вимог сталого розвитку та екологічно орієнтованої економіки. Визначення пріоритетів розвитку, які будуть встановлені у планових (програмних) документах розвитку території, зокрема, у стратегії розвитку та у плані соціально-економічного розвитку
Конкретність (точність) та дієвість	Створення бази для прийняття управлінських рішень щодо подальшого розвитку території з урахуванням результатів аналізу її розвитку. Виявлення та ідентифікація проблемних напрямів розвитку території, а також переваг території, потенціалу та можливостей її розвитку. Установлення конкретних планових цілей і планових показників
Науковість (наукова обґрунтованість)	Урахування нових вітчизняних і зарубіжних досягнень галузевих економічних наук, зокрема, регіональної економіки, статистики, економіки природокористування, а також соціології, екології тощо, у методології аналізу та планування
Комплексність та цілісність	Усебічне охоплення різних геопросторових складових території та різних аспектів її розвитку, зокрема, соціальних, економічних та екологічних
Використання системного підходу (системність)	Дослідження кожної території як цілісної соціо-еколого-економічної системи. Дослідження та планування розвитку території як складової єдиного соціо-еколого-економічного простору регіону та всієї країни. Використання для оцінювання та планування розвитку території системи показників
Забезпечення можливості порівняння показників	Забезпечення коректності зіставлення наявного стану розвитку з попередніми показниками. Виявлення тенденцій та закономірностей розвитку. Забезпечення коректності міжтериторіальних та інших порівнянь показників розвитку. Забезпечення коректності порівнянь наявних та запланованих показників
Неперервність	Постійність процесу збирання інформації для здійснення аналізу розвитку територій. Послідовне формування короткострокових планів на основі довгострокових; постійне оновлення планів. Здійснення моніторингу й контролю виконання планів із метою коригування дій і планових показників
Оптимальність (ефективність)	Під час аналізу повинне забезпечуватися виявлення переваг території, потенціалу та можливостей її розвитку. На всіх етапах планування повинен забезпечуватися вибір найбільш ефективних (оптимальних) варіантів розвитку території та її складових
Відповідальність та партнерство	Залучення до здійснення аналізу та планування розвитку територій колективів учених-експертів. Залучення населення території до визначення пріоритетних цілей розвитку і наявних проблем, зокрема шляхом опитування. Чіткий розподіл відповідальності за реалізацію планів
Обґрунтованість та об'єктивність	Використання достовірної та оперативної інформації. Забезпечення точності розрахунків та обґрунтованості аналітичних висновків. Постійне вдосконалення методології, методики, організації й інформаційного забезпечення аналізу та планування

Передусім, здійснення аналізу та планування розвитку територій передбачає його орієнтацію на потреби й інтереси територіальної громади. При цьому розглядаються питання забезпечення соціального добробуту населення території, які мають бути вирішені через досягнення економічної стабільності та фінансової самодостатності територіальної громади. Водночас мають бути задоволені потреби людей у чистому довкіллі, належній якості природних ресурсів, відпочинку.

Дотримання зазначеного принципу забезпечуватиме поєднання аналізу та планування розвитку територій, тобто використання зазначеного аналізу як складової просторового планування територій. Це має дозволити вирішити питання розумної, планомірної організації простору міст, селищ із поєднанням розміщення промислових та інших об'єктів і природних територій [8, с. 138].

Аналіз та планування розвитку територій також мають здійснюватися відповідно до принципу дієвості, тобто створення бази для прийняття управлінських рішень щодо подальшого розвитку території з урахуванням результатів зазначеного аналізу. Сьогодні необхідні прийняття та реалізація ефективних соціо- та еколого-орієнтованих управлінських рішень на регіональному та місцевому рівнях управління економікою. Це вимагає, щоб методологічна база аналізу дозволяла, з одного боку, виявляти та ідентифікувати проблемні місця і зв'язки у територіальній тріаді «природа-суспільство-економіка» [9, с. 83]. З іншого боку, мають бути виявлені переваги території та здійснена оцінка наявного потенціалу й можливостей її розвитку. Використання можливостей регіонального простору може бути спрямоване на досягнення збалансованого соціально-економічного та екобезпечного розвитку просторових формувань [10, с. 17]. У сукупності це слугуватиме базою для прийняття рішень щодо напрямів розвитку та здійснення якісного просторового планування.

Аналіз розвитку територій повинен надати можливість для оцінювання змін рівня розвитку в динаміці. При цьому наявний стан розвитку може бути зіставлений із попередніми показниками. Також можуть бути виявлені тенденції й закономірності розвитку певної території.

Здійснення аналізу розвитку територій також має забезпечувати можливість міжете-

риторіальних та інших порівнянь показників розвитку. Залежно від поставлених аналітичних завдань за базу для порівняння можуть бути використані такі параметри:

- середньотериторіальні значення показників;
- показники території, яка є лідером за рівнем розвитку;
- показники розвитку сусідніх територій;
- нормативні значення показників відповідно до законодавчих документів, рекомендацій наукових установ;
- цільові значення показників, установлені потенційними інвесторами або іншими замовниками дослідження [7, с. 133].

Забезпечення міжтериторіальних порівнянь має призвести до встановлення конкурентних переваг території і створення її іміджу як місця, привабливого для проживання, з високою якістю життя населення. Це, у свою чергу, дасть змогу залучити потенційних жителів, додаткові фінансові ресурси, що значною мірою сприятиме підвищенню конкурентоспроможності [11, с. 46–47]. З іншого боку, міжтериторіальні порівняння мають стати базою для виявлення регіональних відмінностей, їх подолання, забезпечення високого рівня життя у всіх регіонах і захисту територіальної цілісності країни.

Також має бути забезпечене порівняння аналітичних показників із прогностичними та плановими показниками, що дозволить виставляти досяжні цілі під час здійснення планування.

Аналіз та планування розвитку територій мають здійснюватися з дотриманням принципу комплексності (всебічності) та цілісності, що передбачає всебічне охоплення різних геопросторових складових території й різних аспектів її розвитку, зокрема, соціальних, економічних та екологічних.

При цьому, якщо здійснюється аналіз і планування розвитку територій, то першочергово розглядається безпосередньо територія, а потім її соціальна, економічна та екологічна складові. Якщо ж здійснюється аналіз та планування розвитку територіальної громади, то, передусім, дається характеристика власне громади (населення), потім розглядається територія як просторова основа для розміщення цієї громади, а надалі – соціальні, економічні та екологічні показники розвитку цієї території [4, 6], тобто принципів відмінностей між аналізом і плануванням

розвитку території й територіальної громади немає, оскільки обидва види аналізу та планування орієнтовані на розгляд території як єдиної соціо-еколого-економічної системи й орієнтовані на врахування інтересів населення територій.

Аналіз та планування розвитку територій потребують використання системного підходу, що передбачає дослідження кожної території як цілісної соціо-еколого-економічної системи, яка має певні територіальні межі та внутрішні й зовнішні взаємозв'язки. З іншого боку, кожна територія розглядається як складова єдиного соціо-еколого-економічного простору регіону та всієї країни. Цей принцип також передбачає використання для оцінювання і планування розвитку територій системи показників, яка б відповідала вимогам здійснення комплексної оцінки як попередніх етапів розвитку території, так і поточного стану її розвитку та встановлення подальших перспектив.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Удосконалення методології аналізу та планування розвитку територій, зокрема формулювання їх принципів, є необхідним та актуальним у зв'язку з розвитком публічного управління, здійсненням децентралізації влади й утворенням об'єднаних територіальних громад.

До принципів аналізу та планування розвитку територій слід зарахувати їх орієнтацію на потреби територіальної громади, науковість, конкретність та дієвість, комплексність та цілісність, використання системного підходу, забезпечення можливості порівняння показників, неперервність, оптимальність, участь та партнерство, обґрунтованість та об'єктивність. Дотримання зазначених принципів має забезпечувати високу якість аналізу та планування, створення бази для прийняття управлінських рішень щодо подальшого розвитку території. Аналіз та планування розвитку територій повинні передбачати дослідження кожної території як цілісної соціо-еколого-економічної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мельник Л. Г. *Фундаментальные основы развития* / Л. Г. Мельник. – Сумы : ИТД «Университетская книга», 2003. – 288 с.
2. Залуцький І. Р. Сільські території як об'єкт розвитку: питання унормування сутності поняття / І. Р. Залуцький // *Регіональна економіка*. – 2010. – № 4. – С. 33–40.
3. Куйбіда В. С. *Регіональний розвиток та просторове планування територій: досвід України та інших держав-членів Ради Європи: збірник нормативно-правових актів і науково-аналітичних матеріалів з питань регіонального розвитку та просторового планування* / В. С. Куйбіда, В. А. Негода, В. В. Толкованов. – Київ : Видавництво «Крамар», 2009. – 176 с.
4. *Методологія стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні. Підтримка політики регіонального розвитку в Україні EuropeAid/132810/C/SER/UA* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.surdp.eu/uploads/files/SP_OTG_Methodology_UA.pdf (дата звернення: 21.11.2019). – Назва з екрана.
5. Берданова О. *Стратегічне планування місцевого розвитку : практич. посіб.* / О. Берданова, В. Вакуленко; швейцарсько-український проект «Підтримка децентралізації в Україні – DESPRO». – Київ : ТОВ «Софія-А», 2012. – 88 с.
6. Васильченко Г. *Планування розвитку територіальних громад : навч. посіб. для посадових осіб місцевого самоврядування* / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко; Асоціація міст України. – Київ : ТОВ «Підприємство «Ві ен ей», 2015. – 256 с.
7. Тютюнник Ю. М. *Соціально-економічний розвиток території: методологічні аспекти комплексного аналізу* / Ю. М. Тютюнник // *Соціально-економічний розвиток України в умовах трансформаційних змін: виклики, тенденції, перспективи : колективна монографія ; за заг. ред. проф. В. І. Аранчій*. – Полтава : ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2013. – С. 132–141.
8. Якимчук А. Ю. *Просторове планування територій у системі державного управління* / А. Ю. Якимчук // *Децентралізація влади, проведення реформ в Україні. Сучасний стан та проблеми підготовки кадрів для об'єднаних територіальних громад : матеріали I Міжнародної науково-методичної*

- конференції. – Рівне : Волинські береги, 2017. – С. 138–140.
9. Екологічний менеджмент та аудит рекреаційних територій (концептуальні засади та організаційний механізм) : монографія; за ред. д. е. н. Т. П. Галушкіної. – Одеса : Видавництво ТОВ «Інвац», 2006. – 184 с.
 10. Павліха Н. В. Управління сталим розвитком просторових систем: теорія, методологія, досвід : монографія / Н. В. Павліха. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2006. – 380 с.
 11. Герасимчук З. В. Маркетинг природно-заповідних територій : монографія / З. В. Герасимчук, Т. М. Микитин, А. Ю. Якимчук. – Луцьк : ЛНТУ, 2012. – 245 с.
- ### REFERENCES
1. Melnyk, L. G. (2003). Fundamentalnyye osnovy razvitiya [Fundamental bases of development]. Sumy : Universytetska knyha [in Russian].
 2. Zalutskyi, I. R. (2010). Silski terytorii yak ob'ekt rozvytku: pytannia unormuvannia sutnosti poniattia [The country territories as development object: the notion essence definition]. *Regionalna ekonomika – Regional economics*, 4, 33–40 [in Ukrainian].
 3. Kuibida, V. S., Negoda, V. A. & Tolkovanov, V. V. (2009). Regionalnyi rozvytok ta prostoro ve planuvannia terytorii: dosvid Ukrainy ta inshykh derzhav-chleniv Rady Yevrop : zbirnyk normatyvno-pravovykh aktiv i naukovykh-analitychnykh materialiv z pytan regionalnogo rozvytku ta prostorovoho planuvannia [Regional development and spatial territorial planning: experience of Ukraine and the other countries-members of European Council. Collection of juridical acts and scientific analytical materials about regional development and spatial planning]. Kyiv : Kramar [in Ukrainian].
 4. Metodolohiia stratehichnogo planuvannia rozvytku obiednanykh terytorialnykh hromad v Ukraini. Pidtrymka polityky rehionalnogo rozvytku v Ukraini EuropeAid/132810/C/SER/UA [Strategic planning methodology for united territorial community development in Ukraine. Regional development policy support in Ukraine EuropeAid/132810/C/SER/UA]. Retrieved from https://www.surdp.eu/uploads/files/SP_OTG_Methodology_UA.pdf (accessed 21 November 2019) [in Ukrainian].
 5. Berdanova, O. & Vakulenko, V. (2012). Stratehichne planuvannia mistsevoho rozvytku [Local development strategic planning]. Kyiv : TOV “Sofia-A” [in Ukrainian].
 6. Vasylchenko, G., Parasiuk, I. & Yeremenko, N. Asotsiatsiia mist Ukrainy (2015). Planuvannia rozvytku terytorialnykh hromad : navch. posibnyk dlia posadovykh osib mistsevoho samovriaduvannia [Planning the territorial community development. Guidelines for the local power]. Kyiv : TOV “Pidpriemstvo «Vi en ei” [in Ukrainian].
 7. Tiutiunnyk, Yu. M. (2013). Sotsialno-ekonomichny rozvytok terytorii: metodolohichni aspekty kompleksnogo analizu [Social and economic territorial development: methodological aspects of complex analysis]. In V. I. Aranchii (Ed.), *Sotsialno-ekonomichny rozvytok Ukrainy v umovakh transformatsiinykh zmin: vyklyky, tendentsii, perspektyvy – Social and economic development of Ukraine in transformation conditions: trends, perspectives* (pp. 132–141). Poltava : TOV NVP “Ufrpromtorgservis” [in Ukrainian].
 8. Yakymchuk, A. Yu. (2017). Prostorove planuvannia terytorii u systemi derzhavnoho upravlinnia [Spatial territorial planning in the government system]. *Detsentralizatsiia vlady, provedennia reform v Ukraini. Suchasnyi stan ta problemy pidhotovky kadrov dlia obiednanykh terytorialnykh hromad: materialy I Mizhnarodnoi naukovykh-metodychnoi konferentsii – Government decentralization, reforms in Ukraine. Modern condition and problems of personal for united territorial communities: materials of I International scientific conference* (pp. 138–140). Rivne: Volynski oberehy [in Ukrainian].
 9. Halushkina, T. P. (Ed.). (2006). Ekolohichny menedzhment ta audit rekreatsiinykh terytorii (kontseptualni zasady ta orhanizatsiinyi mekhanizm) [Ecological management and audit of recreation areas (conceptual foun-

- dations and organization mechanism)]. Odesa : TOV "Invats" [in Ukrainian].
10. Pavlikha, N. V. (2006). Upravlinnia stalym rozvytkom prostorovykh system: teoriia, vetodolohiia, dosvid [Spatial system sustainable development management: theory, methodology, experience]. Lutsk : Volynska oblasna drukarnia [in Ukrainian].
11. Herasymchuk, Z. V., Mykytyn, T. M. & Yakymchuk, A. Yu. (2012). Marketynh pryrodno-zapovidnykh terytorii [Marketing of protected areas]. Lutsk : LNTU [in Ukrainian].

Н. А. Хижнякова, кандидат экономических наук, доцент (Ровенский государственный гуманитарный университет). **Принципы анализа и планирования развития территорий.**

Аннотация. Цель статьи заключается в установлении принципов анализа и планирования развития территорий как методологической основы их осуществления. В статье освещены современные научные взгляды на территориальное измерение развития. Сформулированы принципы анализа и планирования развития территорий. Доказано, что анализ и планирование развития территорий должны ориентироваться на потребности территориального сообщества и учитывать новые научные достижения. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких методов исследования, как комплексный и системный подходы. **Результаты.** Сформулированы принципы анализа и планирования развития территорий, что служит основой для определения заданий и возможностей их использования, а также для формирования системы аналитических и плановых показателей. **Практическая значимость результатов исследования.** Полученные результаты позволят улучшить аналитическую и плановую работу, систематизировать данные, учесть особенности каждой территории и, наконец, обеспечить принятие качественных управленческих решений на местном и региональном уровнях.

Ключевые слова: устойчивое развитие, анализ и планирование развития территорий, территориальное сообщество, принципы анализа и планирования, методология анализа и планирования, система показателей.

N. Khyzhniakova, Cand. Econ. Sci., Docent (Rivne State Humanitarian University). **Principles of the territorial development analysis and planning.**

Annotation. Purpose. The principles of the territorial development analysis and planning as their methodological foundations are defined. An actual view on the territorial development is shown in this article. The principles of the territorial development analysis and planning are defined. The territorial development analysis and planning orientation on the territorial community interests and on the new scientific achievements using are proved. **Methodology of research.** The objectives of the article implemented by using the following research methods: complex and systematic view. **Findings.** The results of this investigation are the next. First of all, the territorial development is very important for the European countries from the end of the 20th century. The territory is considered to be the base of sustainable development. The principles of the territorial development analysis and planning are determined as the basis of the tasks and possibilities of this analysis and also for its indicator system formation. The principles of the territorial development analysis and planning are the following: orientation on the territorial community interests, scientific orientation, territorial indicator comparison, efficiency, complex and systematic view, persistence, partnership, ground and objectiveness. Thus the territorial development analysis and planning are orientated on the new scientific achievements using. They are grounded on the complex and systematic view as far as the territory is the social, economic and ecological system and needs to use the indicator system to research the all aspects

of its development. **Practical value.** This results allow improve the analytic and planning work, systematize data, account the local features and at last – to ensure the high quality of decisions on the local and on the regional level.

Keywords: sustainable development, territorial development analysis and planning, territorial community, analytical and planning principles, analytical and planning methodology, indicator system.